

Gasthoogleraar in Parijs

Marc van Oostendorp gaf een half jaar les aan studenten Nederlands in Parijs. De studenten leerden dat een *speltoeter* iets anders is dan een *toeterspel*. Maar ook de gasthoogleraar werd verrast.

✎ Marc van Oostendorp

Meer dan vijftig Franse jongeren kijken me zwijgend aan als ik hen vraag of ze weten wat *sigma* in het Nederlands betekent. De Franse studenten durven niet hardop te zeggen dat ze er nog nooit van hebben gehoord. Dat het gebruikt wordt als woord voor 'cool', is hier onbekend.

Ik ga door met andere voorbeelden: kennen ze de betekenis van *bro* bijvoorbeeld wel? De grote zaal in de binnenstad van Parijs blijft stil. Niemand antwoordt 'vriend', zoals ik had gehoopt toen ik dit college voorbereidde.

Worstelen

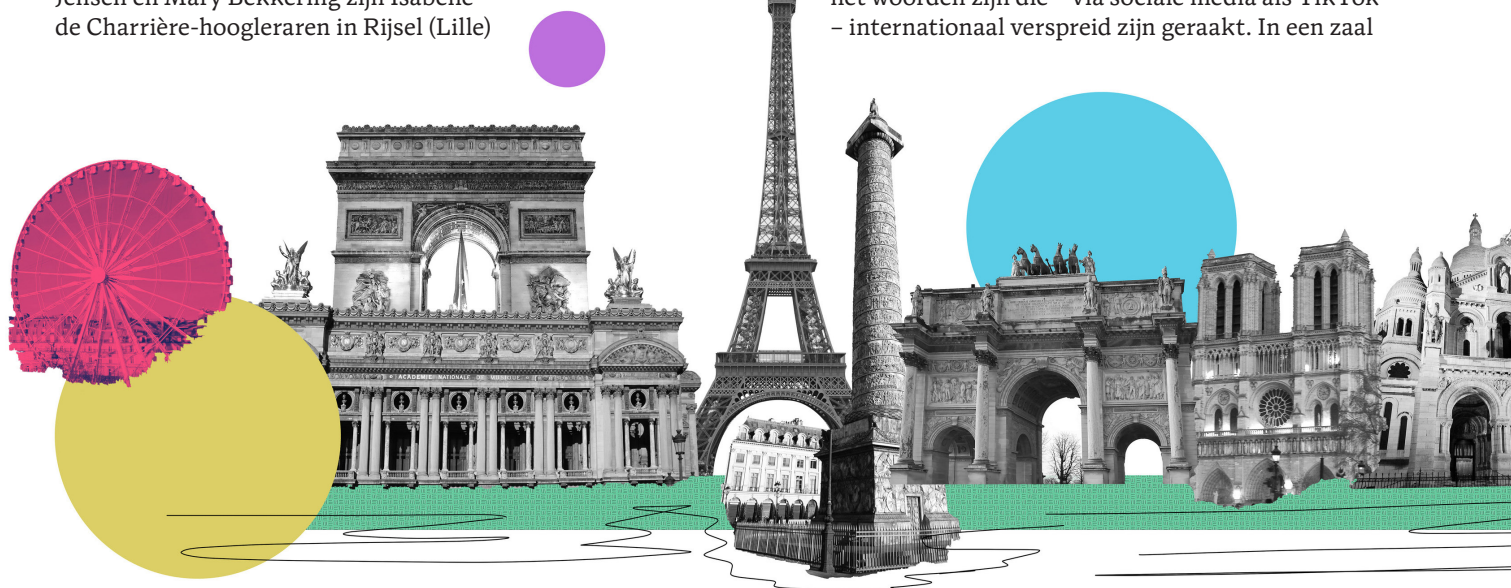
Ik was naar Parijs gekomen omdat ik dit jaar de Isabelle de Charrière-leerstoel mocht bekleden. Die is ingesteld door de Nederlandse ambassade. Het betekent vooral dat ik het hele voorjaar op en neer ben gereisd naar Parijs om hier college te geven bij de opleiding Nederlands. Of eigenlijk waren er drie van zulke leerstoelen: mijn collega's Lotte Jensen en Mary Bekkering zijn Isabelle de Charrière-hoogleraren in Rijsel (Lille)

en Straatsburg, de andere steden in Frankrijk waar een universitaire opleiding Nederlands wordt aangeboden.

Dat de leerstoelen zijn ingesteld, komt onder meer doordat de ambassade geld beschikbaar had voor de wetenschappelijke studie van het Nederlands. Het was ook nodig: de talenopleidingen in Frankrijk worstelen om te overleven, net als overal in Europa. Steeds minder mensen studeren vreemde talen, vooral als die vreemde talen geen Engels zijn. Er is overal minder geld. Parijs heeft bijvoorbeeld al een tijdje geen echte hoogleraar Nederlands meer.

Stijver

Ik mocht zelf het onderwerp bepalen voor mijn twee cursussen. Voor de eerstejaarsstudenten koos ik voor taalvariatie. Ik wilde met de studenten praten over Nederlandse dialecten, de verschillen tussen Nederland, Vlaanderen en Suriname, de discussies over inclusieve taal, en over jongerentaal. Vandaar die woorden *sigma* en *bro*. Ik had ze uitgekozen omdat het woorden zijn die – via sociale media als TikTok – internationaal verspreid zijn geraakt. In een zaal

met Nijmeegse studenten kent de meerderheid ze wel.

Ik besluit het over een andere boeg te gooien en vraag welke jongerentaalwoorden ze dan wél gebruiken. Parijs heeft toch ook een gen-Z? En gen-Z spreekt hier toch ook wel een eigen taal? Een slungelige jongen komt aarzeland met *meuf* voor 'vrouw', een woord dat je (ongeveer) krijgt door het gewone Franse woord *femme* om te draaien. Maar dat woord is al tientallen jaren bekend!

We komen erachter dat er wel een Franse straattaal is, Verlan (wat dan weer ongeveer het omgekeerde is van *l'envers*, 'het omgekeerde'), maar dat die veel minder snel verandert dan de Nederlandse. Hoe komt dat? "Wij zijn een grotere taal," zegt een student, "dan gaat alles wat stoever." "Fransen zijn veel stijver als het om taal gaat", zegt een ander. "Jullie in Nederland zijn veel vrijer. Dan durven mensen meer te spelen."

Hotelkamer

De studenten zeggen dat allemaal in het Frans. Ik ging er oorspronkelijk van uit dat ik op zijn minst wel elementair Nederlands zou kunnen gebruiken in het vak – het zijn weliswaar eerstejaars, maar ze zijn toch al meer dan een half jaar bezig, en een groot deel van de tijd gaat op aan taallessen. Maar daar heb ik me in vergist. Dus besteedde ik menige avond in mijn hotelkamer aan de voorbereiding van mijn college, waarin ik bedacht hoe je *Nedersaksisch*, *colle gaatje* of *verengelsing* precies zegt in het Frans.

Waarom studeren Franse jongeren Nederlands? Voor sommigen is het een bijvak bij Duits, één student lijkt vrijwel alle taalkundevakken te volgen die er in Parijs gegeven worden, ongeacht over welke taal ze gaan, maar veel van de studenten hebben een band met Nederland of Vlaanderen: een ouder die uit de Lage Landen komt, een vriendje of vriendinnetje dat ze tijdens een vakantie hebben ontmoet. "Mijn vader is Nederlands, maar mijn ouders waren gescheiden", vertelt een meisje met lang paars haar. "Ik ging wel iedere zomer naar Budel."

Isabelle de Charrière-leerstoel

De Isabelle de Charrière-leerstoel is ingesteld door de Nederlandse ambassade in Frankrijk met als bedoeling het onderwijs in de Nederlandse Taal en Cultuur aan Franse universiteiten te ondersteunen. De leerstoel is genoemd naar de Utrechtse Belle van Zuylen (1740-1805), die in heel Europa bekend werd als schrijfster van onder andere fabels, toneelstukken, romans en muziek. Nadat ze getrouwd was met de Franse edelman Charles-Emmanuel de Charrière, nam ze diens naam aan. De leerstoel is naar haar genoemd omdat zij symbool staat voor de band tussen de Nederlandse en de Franse cultuur.

Ze spreekt die naam uit in het Frans, want ook degenen die van huis uit al best wat Nederlands hebben meegekregen, durven pas nadat ik uren met ze in een café vlak bij de universiteit heb gezeten, hun mond open te doen. "Angst om fouten te maken is hun voornaamste obstakel", had een van de docenten al tegen me gezegd.

Ze spreken overigens opvallend goed Engels. "Ze gaan een paar maanden naar de Lage Landen met als doel hun Nederlands te verbeteren," merkt een docent op, "maar als ze dan uit Amsterdam terugkomen, is hun Engels meestal wel beter dan eerst, terwijl hun Nederlands erop achteruit is gegaan."

Sluipdisco

Het vak dat ik aan de ouderejaars doceer, geef ik wél in het Nederlands: morfologie, de studie van woordvorming in het Nederlands. Oftewel: hoe we woorden kunnen maken van andere woorden, dan wel met een voor- of achtervoegsel (van *grijs* maak je *vergrijsen* of *grijzig*) dan wel door twee woorden aan elkaar te plakken (van *huis* en *sleutel* maak je *huissleutel*). Dat is in het Frans allemaal ongebruikelijk of zelfs onmogelijk.

De studenten vinden het leuk, de mogelijkheden die het Nederlands biedt om met woorden te spelen. Je kunt vrijwel elk zelfstandig naamwoord met een ander combineren om zo een nieuw woord te maken: neem *spel* en *toeter* en je kunt *speltoeter* maken en *toeterspel*, en je kunt bij beide bedenken in welke context je ze zou gebruiken.

In dit stadium spreken de leerlingen ook over het algemeen echt al goed Nederlands, al zijn ook deze studenten soms nog een beetje verlegen. Ook aan hen geef ik wat woorden op die de afgelopen maanden in het Nederlands zijn opgekomen, zoals *herstelbaarheidsindex* (die voor nieuwe producten aangeeft hoe makkelijk ze gerepareerd kunnen worden) en *sluipdisco* (waar illegaal gedanst kan worden). Ze kunnen meestal wel ongeveer raden wat die woorden zouden kunnen betekenen. "Het Nederlands is een legodoos", zegt een student. "Wat?", vraagt een ander. "Une boîte de lego!" ■

Dit artikel als les?

Onzetaal.nl/parijs

Illustratie: iStock

